

FI

FI

FI

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 3.7.2009
KOM(2009) 324 lopullinen

VALKOINEN KIRJA

**Tieto- ja viestintätekniiikan standardoinnin nykyaikaistaminen EU:ssa –
kehitysmahdollisuudet**

VALKOINEN KIRJA

Tieto- ja viestintätekniiikan standardoinnin nykyaikaistaminen EU:ssa – kehitysmahdollisuudet

1. TAVOITTEENA NYKYAIKAINEN STANDARDOINTIPOLITIikka TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIIKAN ALALLE

Tieto- ja viestintätekniiikka on tärkeä kilpailukyvyn moottori ja yksi tärkeimmistä 2000-luvun teollisuussektoreista. Vuonna 2007 Euroopan tieto- ja viestintätekniiikka-alan liikevaihto oli 670 miljardia euroa ja osuus EU:n kokonaistyöllisyydestä yli 5 prosenttia. Eurooppalainen tieto- ja viestintätekniiikka tarvitsee hyvät toimintapuitteet, jotta se tukisi täysimääräisesti kasvu- ja työllisyysohjelmaa. Standardoinnilla on tässä tärkeä sija. Tieto- ja viestintätekniiikan välineitä käytetään kaikilla talouden sektoreilla. Toimiva EU:n tieto- ja viestintätekniiikan standardointipolitiikka voi näin ollen nopeuttaa uuden teknologian ja uusien sovellusten käyttöönottoa ja edistää kaiken kaikkiaan EU:n talouden kilpailukykyä.

Standardointi on teollisuuden, kuluttajien, viranomaisten ja muiden intressitahojen välistä vapaaehtoista yhteistyötä, jossa kehitetään teknisiä eritelmiä. Teollisuus käyttää standardeja täyttääkseen markkinoiden tarpeet; tavoitteena on tukea kilpailukykyä, varmistaa innovatiivisten ratkaisujen omaksuminen ja parantaa yhteentoimivuutta. Viranomaiset viittaavat standardeihin lainsäädännössä, toimintaperiaatteissa ja hankinnoissa, jotta turvallisuutta, yhteentoimivuutta, saatavuutta, ympäristömyötäisyyttä jne. koskevat yhteiskunnalliset tavoitteet täyttyisivät. Teollisuus voi käyttää mitä tahansa standardeja, mutta viranomaiset suosivat tai ovat jopa velvollisia käyttämään sellaisia standardeja, jotka perustuvat avoimiin ja osallistaviin prosesseihin. Viranomaiset voivat kuitenkin standardeja käyttämällä ja niihin viittaamalla kohentaa teollisuuden kilpailukykyä ja edistää kilpailua, mistä kuluttajat puolestaan hyötyvät.

EU:n nykyisen standardointipolitiikan¹ täytäntöönpano perustuu eurooppalaisten standardointielinten työhön ja niiden yhteistyöhön kansainvälisten standardointielinten kanssa. Komissiolla on mahdollisuus pyytää eurooppalaisia standardointielimiä toteuttamaan erityisiä standardointialoitteita, ja EU ja jäsenvaltiot voivat viitata kyseisten elinten laatimiin eurooppalaisiin standardeihin lainsäädännössä ja toimintalinjoissa. Tieto- ja viestintätekniiikan standardoinnin nykyisessä oikeusperustassa on lisäksi otettu huomioon tiettyjä tieto- ja viestintätekniiikan erityispiirteitä kuten yhteentoimivuuden tarve ja mahdollistettu tietty joustonvara, kun kyseessä on viittaaminen tieto- ja viestintätekniiikan standardeihin julkisten hankintojen yhteydessä².

Tieto- ja viestintätekniiikan standardoinnin toimintaympäristö on muuttunut rajusti viime vuosikymmenen aikana. Perinteisten standardointielinten rinnalla toimii erikoistuneita ja useimmiten maailmanlaajuisia foorumeja ja yhteenliittymiä. Ne ovat alkaneet toimia aktiivisemmin, ja monista niistä onkin tullut alallaan maailman johtavia standardointielimiä.

---

¹ EYVL L 204, 21.7.1998, s. 37. Direktiivi 98/34/EY konsolidoi 28. maaliskuuta 1983 annettuun neuvoston direktiiviin 83/189/ETY tehdyt muutokset, ja sitä muutettiin myöhemmin direktiivillä 98/48/EY kattamaan tietoyhteiskunnan palvelut.

² Neuvoston päätös 87/95/ETY, EYVL L 36, 7.2.1987, s. 31

Esimerkkitapauksia ovat internetin ja WWW:n standardien kehittämisestä vastaavat elimet. Tätä kehityskulkua ei ole otettu huomioon EU:n standardointipolitiikassa. Foorumien ja yhteenliittymien standardeihin on nykyisin mahdotonta viitata, vaikka ne voisivat edesauttaa politiikalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Jos EU ei toimi määrätietoisesti, se saattaa joutua syrjään tieto- ja viestintäteknikan standardoinnista, joka hoidetaan lähes kokonaan Euroopan ulkopuolella ja eurooppalaisista tarpeista piittaamatta.

Jäsenvaltiot ovat pitkälti näiden analyysitulosten kannalla, ja neuvosto on painottanut, että on tärkeää edistyä standardoinnin soveltamisessa muun muassa tieto- ja viestintäteknikan alalla ja että nykyisen eurooppalaisen standardointijärjestelmän on mukauduttava nopeasti kehittyvien markkinoiden tarpeisiin etenkin palvelujen ja huipputeknologian tuotteiden osalta³.

On todella välttämätöntä nykyaikaistaa EU:n tieto- ja viestintäteknikan standardointipolitiikkaa ja hyödyntää standardointipotentialia täysimääräisesti. Muutoin EU ei pysty hallitsemaan tietoyhteiskuntaa eikä saavuttamaan lukuisia tärkeitä poliittisia tavoitteita, jotka vaativat yhteentoimivuutta. Sellaisia ovat esimerkiksi sähköinen terveydenhuolto, saavutettavuus, turvallisuus, sähköinen liiketoiminta, sähköinen viranomaisasiointi ja liikenne. Lisäksi EU:lla voi olla hankaluuksia toimia kantavana voimana, kun kehitetään ja levitetään henkilötietojen suojaa koskevia kansainvälisiä standardeja, kuten Tukholman ohjelmaa käsittelevässä tiedonannossa esitetään⁴.

Yleisesti voidaan todeta, että huomioon on otettava seuraavat poliittiset tavoitteet:

- Lisätään innovointia ja kilpailukykyä mukauttamalla tieto- ja viestintäteknikan alan standardointipolitiikka poliittiseen ja markkinakehitykseen.
- Tarjotaan teollisuudelle, myös pk-yrityksille, laadukkaita ja oikea-aikaisia tieto- ja viestintäteknikan standardeja, jotta teollisuus voi toimia kilpailukykyisesti maailmanmarkkinoilla, ottaen samalla huomioon yhteiskunnalliset odotukset.
- Parannetaan EU:n tieto- ja viestintäteknikan standardoinnin asemaa maailmanlaajuisesti.
- Taataan kuluttajien edut edistämällä kilpailua eurooppalaisilla ja kansainvälisillä tieto- ja viestintäteknikkamarkkinoilla.
- Vahvistetaan sisämarkkinoita lyömällä lukkoon yhteisiä perusteita ja prosesseja, joita sovelletaan, kun EU:n lainsäädännössä, toimintalinjoissa ja julkisissa hankinnoissa viitataan tieto- ja viestintäteknikan standardeihin.
- Parannetaan tieto- ja viestintäteknikan standardien laatua, yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta.
- Tuetaan aktiivisesti tieto- ja viestintäteknikan standardien täytäntöönpanoa.

Komissio käynnisti EU:n tieto- ja viestintäteknikan standardointipolitiikan uudistamista varten selvityksen, jossa oli määrä tarkastella EU:n soveltamaa tieto- ja viestintäteknikan standardointipolitiikkaa ja laatia suosituksia sen kehittämistä varten. Selvitystä koskeva raportti julkaistiin heinäkuussa 2007⁵, ja sen jälkeen järjestettiin verkkokokoukset. Saadut

---

³ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/fi/intm/92437.pdf

⁴ Tiedonanto: *Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue kansalaisia varten*, KOM(2009) 262.

⁵ http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/standards/piper/full_report.pdf

kommentit julkaistiin Europa-verkkosivustossa⁶, ja helmikuussa 2008 pidettiin avoin konferenssi⁷, jossa käsiteltiin selvitykseen pohjautuvia suosituksia ja saatuja kommentteja.

Näiden vaiheiden jälkeen päätettiin esittää valkoinen kirja, jotta varmistettaisiin yhteisymmärrys niistä mahdollisista ehdotuksista, jotka koskevat valittavia toimintalinjoja sekä erityisiä toimenpiteitä, joiden avulla EU:n tieto- ja viestintätekniikan standardointipolitiikka saadaan paremmin vastaamaan elinkeinoelämän ja yhteiskunnan tarpeita.

Vapaaehtoisen ja markkinavetoisen standardoinnin, teknologiariippumattomuuden sekä intressitasapainon olisi säilyttävä EU:n tieto- ja viestintätekniikan standardointipolitiikan peruseriaatteina, ja toisaalta nykyistä järjestelmää on kohennettava lähinnä seuraavilta osin:

- Otetaan käyttöön sellainen tieto- ja viestintätekniikan standardeja koskeva toimintalinja, joka vastaa maailmanlaajuisista kehitystä ja tieto- ja viestintätekniikkasektorin vaatimuksia ja mukautuu infrastruktuurin ja sovellusalojen vaihteleviin tarpeisiin.
- Mahdollistetaan aiempaa integroidumpi lähestymistapa tieto- ja viestintätekniikan standardointiin sekä tieto- ja viestintätekniikan standardien ja eritelmien käyttöön.
- Parannetaan teollisuuden kilpailukykyä ja edistetään tervettä kilpailua tukemalla standardien ja eritelmien soveltamista.
- Lisätään yhteistyötä tieto- ja viestintätekniikan standardien kehittämisessä sekä Euroopan että maailman laajuisesti.

2. TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIIKAN STANDARDOINNIN TÄRKEIMMÄT UUDISTUSNÄKÖKOHDAT EU:SSA

2.1. EU:n lainsäädäntöön ja politiikkoihin kytkeytyvät tieto- ja viestintätekniikan standardien ominaisuudet

Jotta EU:n lainsäädännön ja politiikkojen tukena käytettäisiin parhaita mahdollisia standardeja, on tarpeen vahvistaa, mitä kyseisiltä standardeilta ja niihin liittyviltä standardointiprosesseilta vaaditaan. Tätä varten on luetteloitava tarvittavat ominaisuudet. Kyseiset ominaisuudet takaavat, että politiikan tavoitteet sekä yhteiskunnalliset tarpeet tulevat otetuiksi huomioon. Ominaisuuksista laadittu luettelo voi kuitenkin vaatia lisätarkennuksia varsinkin teollis- ja tekijänoikeuksien tapauksessa, jotta on mahdollista ottaa huomioon sovelluskehitystyön uudet lähestymistavat kuten avoimen lähdekoodin malli.

Ominaisuusluettelon perustana on tarkoitus käyttää kriteerejä, jotka on laadittu WTO:ssa kansainvälisiä standardointielimiä varten. Kun EU:n tieto- ja viestintätekniikan standardointipolitiikkaa ohjaavat ominaisuudet kytetään tiiviisti WTO:n kriteereihin, voidaan tukea vaatimukset täyttävien tuotteiden, palvelujen ja sovellusten vapaata kauppaa, ja EU:n kauppakumppaneiden olisi sovellettava standardoinnissaan samoja kriteereitä.

Standardointiprosesseissa olisi aina otettava huomioon seuraavat ominaisuudet, joita eurooppalaiset standardointielimet sekä eräät foorumit ja yhteenliittymät ovat jo tuoneet esiin:

---

⁶ http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/standards/piper_en.htm

⁷ http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/standards/cf2008_en.htm

- (1) Avoimuus: Standardoinnin kehittäminen tapahtuu voittoa tuottamattomassa organisaatiossa, ja kehittämistyön perustana on kaikille intressitahoille avoin päätöksenteko. Avoimen standardointiprosessin vetäjinä ovat asiaankuuluvat sidosryhmät, ja prosessissa otetaan huomioon käyttäjien vaatimukset.
- (2) Yhteisymmärrys: Standardointi on yhteistyöhön ja yhteisymmärrykseen perustuva prosessi. Siinä ei suosita mitään tiettyä sidosryhmää.
- (3) Tasapaino: Asiaankuuluvat sidosryhmät voivat osallistua standardointiprosessiin kehitystyön ja päätöksenteon jokaisessa vaiheessa. Kaikkien asiaankuuluvien sidosryhmien osallistuminen on toivottavaa, jotta saavutetaan tasapaino.
- (4) Läpinäkyvyys: Kaikki intressitahot voivat osallistua standardointiprosessiin, ja kaikki teknisiä keskusteluja ja päätöksentekoa koskevat tiedot arkistoidaan ja yksilöidään. (Uusista) Standardointitoimista tiedotetaan laajalti käyttämällä sopivia ja saatavilla olevia keinoja. Intressitahojen esittämät kommentit käsitellään ja niihin reagoidaan.

Varsinaisissa standardeissa olisi otettava huomioon seuraavat ominaisuudet:

- (1) Ylläpito: Julkaistuilla standardeilla taataan pitkäjänteinen ja jatkuva tuki ja ylläpito, ja ne mukautetaan nopeasti uusiin tarpeelliseksi, tehokkaiksi ja yhteentoimiviksi todettuihin muutoksiin.
- (2) Saatavuus: Tuloksena olevat standardit asetetaan kohtuullisin ehdoin (kohtuullista korvausta vastaan tai veloituksetta) yleisesti saataville soveltamista ja käyttöä varten.
- (3) Teollis- ja tekijänoikeudet: Standardien soveltamisen edellyttämiä teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat lisenssit myönnetään hakijoille (oikeudenmukaisin) kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin (niin sanottu *(F)RAND*-periaate: *(fair) reasonable and non-discriminatory*)⁸, mikä tarkoittaa muun muassa sitä, että olennaisia teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat lisenssit myönnetään oikeuksien omistajan harkinnan mukaan veloituksetta.
- (4) Merkityksellisyys: Standardi on toimiva ja merkityksellinen. Standardien on vastattava markkinoiden tarpeita ja lainsäädännöllisiä vaatimuksia varsinkin kun kyseiset vaatimukset ilmaistaan standardointitoimeksiannoissa.
- (5) Neutraalisuus ja vakaus: Standardien olisi mahdollisuuksien mukaan painotuttava käyttöominaisuuksiin sen sijaan että niiden lähtökohtana olisi tietty malli tai rakenne. Standardien ei pitäisi vääristää (maailman)markkinoita eikä heikentää standardeja soveltavien toimijoiden kilpailu- ja innovaatiomahdollisuuksia. Lisäksi standardien olisi perustuttava tieteen ja teknologian viimeisimpään kehitykseen, jotta ne olisivat vakaudeltaan parempia.

---

⁸ Periaate tarkoittaa sitä, että kaikki osapuolet ovat valmiit lisensoimaan standardeihin sisältyvät omat teollis- ja tekijänoikeutensa oikeudenmukaisin, kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin kaikille, jotka haluavat soveltaa standardia. Varsinaisen lisenssisopimuksen osapuolena ovat teollis- ja tekijänoikeuksien omistajat sekä ne tahot, jotka haluavat soveltaa standardia.

- (6) Laatu: Laadun ja yksityiskohtaisuuden on oltava riittäviä, jotta on mahdollista kehittää ja toteuttaa monia kilpailevia yhteentoimivia tuotteita ja palveluja. Standardoidut rajapinnat eivät ole piileviä, ja niitä voivat valvoa vain standardeja laativat elimet.

(a) **Komissio ehdottaa**, että nämä ominaisuudet otetaan huomioon tulevassa tieto- ja viestintätekniikan standardointipolitiikassa.

2.2. Tieto- ja viestintätekniikan standardien käyttö julkisissa hankinnoissa

Standardeihin viittaaminen julkisissa hankinnoissa voi edistää merkittävästi innovointia, ja toisaalta se tarjoaa viranomaisille niiden tehtävien hoitamiseen tarvittavat välineet varsinkin edelläkävijämarkkinoilla⁹ kuten sähköisessä terveydenhuollossa.

Julkisissa hankinnoissa on noudatettava direktiiviä 2004/18/EY¹⁰, jossa erotellaan viralliset standardit ja muut tekniset eritelvät, joiden tapauksessa edellytetään myös kuvausta toiminnallisista vaatimuksista. Jotta tarjoajat voisivat esittää monia erilaisia teknisiä ratkaisuja, direktiivissä edellytetään myös teknologianeutraalien eritelmien käyttöä. Kun viranomaiset viittaavat teknisiin standardeihin teknisissä eritelmissään, niiden olisi myös täsmennettävä, onko tarjoajilla mahdollisuus osoittaa, että niiden jättämä tarjous täyttää eritelvät, vaikka se ei täytä teknistä standardia, johon tarjouspyynnössä on viitattu.

Tieto- ja viestintätekniikan palveluja ja tuotteita hankittaessa saatetaan kuitenkin asettaa etusijalle lisävaatimuksia. Viranomaisten on pystyttävä määrittelemään tieto- ja viestintätekniikkastrategiansa ja -arkkitehtuurinsa, myös organisaatioiden välinen yhteentoimivuus, ja niiden on hankittava sellaisia tieto- ja viestintätekniikan järjestelmiä/palveluja ja tuotteita tai komponentteja, jotka täyttävät asetetut vaatimukset.

Neuvoston päätöksessä 87/95/ETY vahvistetaan nykyinen EU:n standardointipolitiikka tieto- ja viestintätekniikan alalla, tunnustetaan tieto- ja viestintätekniikan erityispiirteet ja pyritään antamaan ohjeita tieto- ja viestintätekniikan alan julkisia hankintoja varten. Päätöksessä korostetaan yhteentoimivuuden merkitystä ja kannustetaan viittaamaan toiminnallisiin standardeihin kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi. Siinä on myös säännös, jonka mukaan tästä säännöstä on mahdollista poiketa perustelluissa tapauksissa. Neuvoston päätös 87/95/ETY on kuitenkin vanhentunut, sillä se on tuotepainotteinen ja nykyisin käytetyt palvelut ja sovellukset jäävät siinä vähemmälle huomiolle. Sen vuoksi neuvoston päätöstä 87/95/ETY olisi päivitettävä, jotta viranomaisilla olisi käytössään sellaisia standardeja ja eritelmiä, jotka vastaavat tieto- ja viestintätekniikan palvelujen ja sovellusten julkisiin hankintoihin kytkeytyviä nykyvaatimuksia.

Organisaatioiden taikka tieto- ja viestintätekniikan järjestelmien ja palvelujen välisiä rajapintoja käsittelevien standardien ja eritelmien on ennen kaikkea täytettävä viranomaisten erityiset toimintatarpeet ja näin ollen edesautettava viranomaisten tieto- ja viestintätekniikkastrategian ja -arkkitehtuurin toteutuksessa. Ottaen huomioon, että kyseisten tarpeiden täyttäminen vaatii joustavuutta, tällaiset rajapinnat olisi tarvittaessa määritettävä teknologiaviitteiden avulla eli viittaamalla sellaisiin tuote- ja myyjäneutraaleihin standardeihin tai eritelmiin, joita eri toimittajien on mahdollista soveltaa. Tällä tavoin taataan tehokas kilpailu tarjoajien välillä ja näin ollen alhaisemmat hinnat, minkä lisäksi on

⁹ Tiedonanto: *Aloite edelläkävijämarkkinoiden luomiseksi Eurooppaan*, KOM(2007) 860.

¹⁰ EUVL L 134, 30.4.2004, s. 114.

todennäköisempää, että tuloksena olevat tieto- ja viestintäteknikan järjestelmät ovat yhteentoimivia niiden nykyisten ja tulevien järjestelmien kanssa, joita muut viranomaiset tai yksityishenkilöt ja yritykset käyttävät.

- (b) **Komissio ehdottaa**, että julkisia hankintoja koskevia neuvoston päätöksen 87/95/ETY säännöksiä päivitetään siten, että viranomaiset voivat helpommin hankkia sellaisia tieto- ja viestintäteknikan palveluja, sovelluksia ja tuotteita, jotka ovat viranomaisten asettamien erityisvaatimusten mukaisia ja takaavat ennen kaikkea riittävän yhteentoimivuuden.
- (c) **Komissio ehdottaa** sen mahdollistamista, että julkisia hankintoja koskevissa menettelyissä voidaan vaatia standardoitujen rajapintojen käyttämistä edellyttäen, että ne on määritelty tieto- ja viestintäteknikan strategioissa, arkkitehtuurissa ja yhteentoimivuuspuitteissa, ja edellyttäen, että noudatetaan avoimuuden, oikeudenmukaisuuden, objektiivisuuden ja syrjimättömyyden periaatteita sekä julkisiin hankintoihin liittyviä direktiivejä.

2.3. Tieto- ja viestintäteknikan alan tutkimuksen, innovoinnin ja standardoinnin välisen synergian parantaminen

Monet tieto- ja viestintäteknikan alan T&K-projektit johtavat varsin merkittäviin tutkimustuloksiin. Usein niiden pohjalta ei kuitenkaan kehitetä riittävässä määrin käytännön sovelluksia, joita on mahdollista myydä myöhemmin. Standardit ovat yksi tärkeä tapa, jolla voidaan tukea tutkimustulosten muuttamista käytännön sovelluksiksi.

Tieto- ja viestintäteknikan standardoinnin ja T&K-toiminnan välisten yhteyksien parantamiseen tähtäävät aloitteet toimivat ilmeisesti tehokkaimmin silloin, kun ne toteutetaan tutkimuksen suunnitteluvaiheessa eikä yksinomaan tutkimusprojektin toteutusvaiheessa. Standardointiin on siis kiinnitettävä huomiota jo tutkimuksen elinkaaren alkuvaiheessa, ja standardointikysymysten olisi kuuluttava kiinteästi eurooppalaisten teknologiayhteisöjen kehittämiin strategiaan tutkimuslinjauksiin.

- (d) **Komissio ehdottaa**, että standardoinnin ja tutkimustoiminnan sidosryhmiä, varsinkin eurooppalaisia teknologiayhteisöjä, kuullaan säännöllisesti sen varmistamiseksi, että tärkeät eurooppalaiset tutkimusaloitteet tukevat mahdollisimman tehokkaasti tieto- ja viestintäteknikan standardointitoimia.
- (e) **Komissio ehdottaa**, että standardoijat mukauttavat tarpeen mukaan menettelyjään sen varmistamiseksi, että tutkimusorganisaatiot, -yhteenliittymät ja -projektit edistävät panoksellaan tieto- ja viestintäteknikan standardien oikea-aikaista tuottamista.
- (f) **Komissio ehdottaa**, että jäsenvaltiot harkitsevat vastaavan lähestymistavan soveltamista kaikkiin tieto- ja viestintäteknikan T&K-aloitteisiin kansallisella tasolla.

2.4. Teollis- ja tekijänoikeudet tieto- ja viestintäteknikan standardeissa

Tieto- ja viestintäteknikan, ja etenkin ohjelmistojen, yhteentoimivuudesta on tullut ratkaiseva tekijä jatkuvasti yleistyvien yhteyksien maailmassa. Teollis- ja tekijänoikeudet ovatkin

standardoinnissa tärkeä näkökohta, kun halutaan kunnioittaa tekijänoikeuksia, jotka koskevat yhteentoimivuuden edellyttämiä teknisiä ratkaisuja¹¹.

EU:n standardointipolitiikan mukaan on yleensä mahdollista sisällyttää standardeihin sellaisia valmistajakohtaisia teknologioita, joilla on teollis- ja tekijänoikeussuoja. EU:n kilpailusäännöissä kuitenkin määrätään, että standardoinnin ei pitäisi johtaa kilpailun rajoittamiseen ja että standardoinnin olisi perustuttava syrjimättömyyteen sekä avoimiin ja läpinäkyviin menettelyihin¹². Tehokas kilpailu on mahdollista, jos standardien saatavuudelle ei aseteta ehtoja ja jos kaikki intressitahot voivat soveltaa standardeja.

Standardeja laativat elimet soveltavat tilanteen mukaan monia eri teollis- ja tekijänoikeusperiaatteita. Varsinkin yhteentoimivuusvaatimuksia tukevassa ohjelmistojen standardoinnissa näytetään noudatettavan omaa lähestymistapaa. Nämä erot eivät sinällään aiheuta ongelmia, kunhan prosessissa kiinnitetään asianmukaisesti huomiota standardin kannalta olennaisiin teollis- ja tekijänoikeuksiin ja toimitaan kilpailusääntöjen mukaisesti. Standardoinnissa noudatettavien toimintalinjojen olisi myös oltava vakaita, ennakoitavia, avoimia ja tehokkaita. Niiden olisi edistettävä kilpailua ja tuoteinnovaatioita. Avoimuus, standardointiprosessien helppo saavutettavuus sekä standardien saatavuus kaikkien intressitahojen käyttöön ovat tärkeitä perusedellytyksiä teollis- ja tekijänoikeuspolitiikan toimivalle täytäntöönpanolle.

Tieto- ja viestintäteknikan viestintälohkoon kuuluvat sidosryhmät ovat ilmeisesti kaiken kaikkiaan tyytyväisiä (oikeudenmukaisiin) kohtuullisiin ja syrjimättömiin ehtoihin perustuvaan lähestymistapaan standardeihin liittyvien olennaisten teollis- ja tekijänoikeuksien lisensoinnissa. Tosin tälläkin lohkolla voidaan havaita, että innovatiiviset palvelut ja sovellukset ovat käymässä entistä monimutkaisemmiksi, mikä voi monien olennaisten patenttien myötä johtaa hankalaan tilanteeseen ja moninkertaistaa standardeihin liittyvistä teollis- ja tekijänoikeuksista johtuvan taakan.

(Oikeudenmukaisten) kohtuullisten ja syrjimättömien ehtojen periaatteet voivat olla yksi tapa löytää sopiva tasapaino lisenssinsaajan ja -antajan oikeuksien välille, mutta monet osapuolet haluaisivat tilanteeseen parannusta, jotta lisensoinnista saataisiin yksinkertaisempaa ja ennakoitavampaa. (Oikeudenmukaisiin) kohtuullisiin ja syrjimättömiin ehtoihin perustuvan lisensoinnin vaikuttavuutta voidaan parantaa esimerkiksi siten, että ennen standardin vahvistamista annetaan selvitys eniten rajoittavista lisensointiehdoista, ottaen mahdollisesti huomioon myös rojaltien (enimmäis)määrät, sillä tämä voi mahdollistaa kilpailun sekä teknologia- että hintarintamalla.

Toisaalta useimmat tietotekniikan sidosryhmät, eritoten ohjelmistoteollisuuden sekä ohjelmistojen käyttäjien piirissä, ovat sillä kannalla, että yhteentoimivuudesta saadaan tyydyttävämpi, kun käytetään sellaisia teollis- ja tekijänoikeustoimintalinjoja, jotka voisivat vaikuttaa poikkeavilta verrattuina (oikeudenmukaisiin) kohtuullisiin ja syrjimättömiin ehtoihin perustuvaan lähestymistapaan. Siksi useat ohjelmistojen standardoinnin parissa toimivat foorumit ja yhteenliittymät ovat päättäneet soveltaa erilaisia lähestymistapoja teollis- ja tekijänoikeuksiin. Osa niistä on esimerkiksi vaatinut, että standardeihin liittyvien teollis- ja tekijänoikeuksien lisensointi on vapautettava rojalteista.

---

¹¹ Ks. teollisoikeuksia koskeva tiedonanto, 16.7.2008, KOM(2008) 465.

¹² Ks. Suuntaviivat EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan soveltamisesta horisontaalista yhteistyötä koskeviin sopimuksiin, EYVL C 3, 6.1.2001, s.1. Kaikkien standardointielinten on noudatettava kyseisiä suuntaviivoja. Tämä valkoinen kirja ei rajoita kilpailusääntöjen eikä horisontaalisten suuntaviivojen soveltamista.

Monet pk-sidosryhmät sekä kuluttajajärjestöt kannattavat rojalteista vapautettua lähestymistapaa varsinkin sellaisten standardien tapauksessa, joihin viitataan lainsäädännössä ja toimintaperiaatteissa.

On selvää, että useat teollis- ja tekijänoikeuksien käsittelyyn liittyvät näkökohdat kuuluvat muihin toimintalohkoihin. Tieto- ja viestintätekniiikan standardointiin, ja ennen kaikkea toiminnallisiin standardeihin ja yhteentoimivuuteen, kytkeytyy kuitenkin sellaisia näkökohtia, joiden vuoksi teollis- ja tekijänoikeuksien käsittely on erityisen tärkeää ja haastavaa tällä alalla. Olisi kuitenkin oltava joustonvaraa, jotta kilpailu eri toimintamallien välillä olisi vääristymätöntä ottaen huomioon yhä yleistynyt avoimen lähdekoodin malli, jonka käyttöön ja toteutukseen saattaa liittyä edellytyksiä, jotka poikkeavat suuresti (oikeudenmukaisten) kohtuullisten ja syrjimättömien ehtojen periaatteeseen kuuluvista rojalteista.

- (g) **Komissio ehdottaa**, että tieto- ja viestintätekniiikan standardeja laativien elinten pitäisi kilpailulainsäädännön mukaisesti ja omistajan teollis- ja tekijänoikeuksia kunnioittaen
- soveltaa selviä, avoimia ja tasapuolisia teollis- ja tekijänoikeusperiaatteita, jotka ovat syrjimättömiä ja mahdollistavat kilpailun erilaisten liiketoimintamallien välillä
  - varmistaa teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien tiedonantomenettelyjen vaikuttavuus
  - harkita, voidaanko ennakoitavuutta ja avoimuutta parantaa antamalla ennen standardin vahvistamista selvitys eniten rajoittavista lisensointiehtoista, ottaen mahdollisesti huomioon myös rojaltien (enimmäis)määrät.

2.5. Foorumien ja yhteenliittymien ottaminen mukaan tieto- ja viestintätekniiikan standardointiprosessiin

EU:n nykyisen standardointipolitiikan mukaan EU:n lainsäädännössä ja toimintalinjoissa voidaan viitata vain eurooppalaisten standardointielinten hyväksymiin standardeihin. Eurooppalaiset standardointielimet joutuvat kuitenkin hoitamaan sellaisia tehtäviä ja soveltamaan sellaisia työskentelymenetelmiä, joiden vuoksi voi olla hankalaa reagoida tehokkaasti ja tuottaa oikea-aikaisia standardeja, joita nopeasti kehittyvällä tieto- ja viestintätekniiikka-alalla tarvitaan yhä enemmän. Selvitys ja sitä seurannut kuulemismenettely osoittivat, että teollisuus pyrkii kohdistamaan vähäiset tekniset huippuresurssit, joita standardointi useilla mutkikkailla tieto- ja viestintätekniiikan lohkoilla vaatii, foorumeihin ja yhteenliittymiin, jotka voivat reagoida ripeämmin markkinoiden tarpeisiin esimerkiksi yhteentoimivuuskysymyksissä.

Foorumit ja yhteenliittymät ovat tuottaneet lukuisia tärkeitä tieto- ja viestintätekniiikan standardeja pääasiassa sellaisilla lohkoilla, joilla tekninen asiantuntemus keskittyy selvästi erityisiin foorumeihin ja yhteenliittymiin eikä eurooppalaisiin standardointielimiin. Esimerkkeinä voidaan mainita internet-protokollia koskevat standardit, jotka IETF on vahvistanut, sekä verkon sisällön saavutettavuutta koskevat suuntaviivat, jotka W3C on laatinut. Mainitut standardit on otettu markkinoilla erittäin hyvin vastaan. Sellaiset alan foorumit ja yhteenliittymät, joilla on suora pääsy tarvittaviin teknisiin resursseihin, laativat yhä enenevässä määrin standardeja, ja usein niiden tuloksena on innovatiivisia tuotteita ja palveluja. Foorumien ja yhteenliittymien potentiaalia olisi käytettävä lähtökohtana ja hyödynnettävä EU:n politiikassa.

Kun tieto- ja viestintäteknikan alan foorumien ja yhteenliittymien yhteistyö paranee ja etenkin kun niiden ja virallisten standardointielinten välinen koordinointi lisääntyy, voidaan odottaa, että pirstoutumisen, päällekkäisyyden sekä ristiriitaisten standardien riski pienenee tieto- ja viestintäteknikan alalla. Hidas käyttöönotto ja hajanaiset ratkaisut antavat erityisen aiheen huoleen, kun kyseessä ovat yhteiskunnallisesti tärkeät palvelut kuten sähköinen viranomaisasiointi, verkko-oppiminen ja sähköinen terveydenhuolto. Yhteistyö ja koordinointi parantavat yhteentoimivuutta ja lisäävät innovatiivisten ratkaisujen käyttöönottoa markkinoilla.

Kun pyritään lisäämään foorumien ja yhteenliittymien käyttöä, varsinaisten standardien puhtaasti vapaaehtoisen luonteen lisäksi olisi otettava huomioon myös se, että standardien nivomisella EU:n lainsäädäntöön ja toimintalinjoihin on yleinen poliittinen ulottuvuus. Siksi edellä esitetty ominaisuusluettelo on tärkeä, kun kyse on lainsäädännössä tehtävistä viittauksista.

Näistä käytännön näkökohdista katsottuna voidaan todeta, että EU pystyisi tehokkaimmin ratkaisemaan erityiset standardointipuutteet siten, että viitattaisiin suoraan foorumeiden ja yhteenliittymien standardeihin sellaisilla alueilla, joissa ei selvästikään ole sellaista vaaraa, että eurooppalaiset standardointielimet tai viralliset kansainväliset standardointielimet tekisivät moninkertaista työtä. Tuolloin ei myöskään pidä unohtaa virallisten ja ei-virallisten standardointielinten yhteistyön tiivistämistä.

Jos IETF:n, W3C:n ja OASIS:n kaltaisten foorumien ja yhteenliittymien laatimat standardit tunnustettaisiin, tieto- ja viestintäteknikan standardointikysymyksissä olisi ylipäänsä helpompaa tehdä yhteistyötä tärkeiden kauppakumppaneiden, kuten Yhdysvaltojen, kanssa, ja sellainen yhteistyö voitaisiin hoitaa transatlanttisen talousneuvoston puitteissa.

Kun vahvistetaan yhdenmukaistettujen standardien sopivuus uuden lähestymistavan nyt kattamalla alueilla, viranomaisilla pitäisi oikeiden edellytysten täyttyessä olla mahdollisuus poiketa siitä, että pääsääntöisesti viitataan virallisiin eurooppalaisten standardointielinten standardeihin. Sitä varten komissio voisi ottaa käyttöön sopivan menettelyn, joka mahdollistaa viittaamisen erityisten foorumien ja yhteenliittymien standardeihin lainsäädännössä ja toimintalinjoissa.

(h) Komissio ehdottaa, että mahdollistetaan viittaaminen erityisten foorumien ja yhteenliittymien standardeihin asiaankuuluvissa EU:n lainsäädännössä ja toimintalinjoissa edellyttäen, että standardi ja foorumin tai yhteenliittymän prosessit läpäisevät arvioinnin, joka perustuu kohdassa 2.1 esitettyyn ominaisuusluetteloon.   (i) Komissio ehdottaa, että foorumien ja konsortioiden sekä eurooppalaisten standardointielinten välisen yhteistyön parantamista tuetaan pitäen lähtökohtana sellaista prosessia, joka johtaisi eurooppalaisten standardointielinten antamiin standardeihin.

2.6. Parempi vuoropuhelu ja kumppanuus sidosryhmien kanssa

Neuvoston päätöksessä 87/95/ETY säädetään komiteasta, johtavien virkamiesten tietotekniikan standardointiryhmästä, joka avustaa komissiota päätöksen hallinnoinnissa. Standardointiryhmä koostuu jäsenvaltioiden edustajista, mutta eurooppalaisten standardointielinten edustajilla on siinä tarkkailijan asema, ja ryhmä voi kutsua asiantuntijoita

osallistumaan erityisistä kysymyksistä käytäviin keskusteluihin. Tieto- ja viestintäteknikan standardointipolitiikan laajemmat näkökohdat, muun muassa ensisijaisten tavoitteiden asettaminen, muiden (lähteiden) tekemän standardointityön käyttäminen sekä tieto- ja viestintäteknikan standardointipolitiikan ja tieto- ja viestintäteknikan standardeja käyttävien muiden politiikanalojen johdonmukaisuus, jäävät kuitenkin suurelta osin standardointiryhmän tehtäväalueen ulkopuolelle. Siksi standardointiryhmän menestys on ollut vähäistä.

Komissio katsoo, että standardointiryhmän tilalle olisi perustettava foorumi, joka edustaa kaikkia asiaankuuluvia sidosryhmiä. Sellaisen foorumin pitäisi varmistaa yhtenäisempi, avoimempi ja johdonmukaisempi tieto- ja viestintäteknikan standardointipolitiikka, mikä puolestaan edistää laadukkaiden tieto- ja viestintäteknikan standardien kehittämistä. Sen pitäisi myös tarjota komissiolle ja jäsenvaltioille asiantuntija-apua kysymyksissä, jotka koskevat tieto- ja viestintäteknikan standardointipolitiikkaa ja sen täytäntöönpanoa. Se voisi esimerkiksi

- antaa neuvoja, jotka koskevat komission vuotuista tieto- ja viestintäteknikan standardoinnin työohjelmaa ja sen ensisijaisia kohteita
- kartoittaa varhaisessa vaiheessa tieto- ja viestintäteknikan standardointitarpeita, mikä tukee EU:n uusien säännösten ja toimintalinjojen kehittämistä
- keskustella mahdollisista toimeksiannoista, joita annetaan eurooppalaisille standardointielimille ja muille tieto- ja viestintäteknikan eritelmiä laativille organisaatioille
- seurata ja arvioida tieto- ja viestintäteknikan standardointikysymyksiä EU:n uusien säännösten ja toimintalinjojen tueksi niiden toteuttamisvaiheessa
- tarkastella, miten ominaisuusluetteloa sovelletaan foorumien ja yhteenliittymien prosessien ja standardien tapauksessa
- yksilöidä asiaankuuluvat foorumit ja yhteenliittymät ja määritellä niiden roolin, jotta niiden työ voitaisiin nivota paremmin EU:n tieto- ja viestintäteknikan standardointiin
- kerätä tietoja osallistujaorganisaatioiden toimintaohjelmista ja mahdollisesti myös kansallisista tieto- ja viestintäteknikkaan liittyvistä standardointitoimista.

Tällaisen vuoropuhelun ansiosta jäsenvaltioiden ja komission pitäisi voida keskustella niiden vastuualueisiin kuuluvista kysymyksistä, minkä lisäksi olisi mahdollista laajentaa keskustelupiiriä ja ottaa siihen mukaan standardoinnin sidosryhmiä, kuten foorumeita, yhteenliittymiä, elinkeinoelämän edustajia, pk-yrityksiä, kuluttajia jne.

Sidosryhmien foorumia olisi vielä täydennettävä ottamalla käyttöön rakenne, joka pohjautuu nykyiseen ICTSB-yhteistyöelimeen (*Information and Communications Technologies Standards Board*, ICTSB). Uuden rakenteen tehtävänä olisi koordinoita eurooppalaisten standardointielinten sekä foorumien ja yhteenliittymien standardointitoimia annettujen poliittisten suuntaviivojen perusteella. ICTSB-yhteistyöelimen päätehtävänä on seurata ja koordinoita standardien laadintaa asiaankuuluvissa standardointielimissä sidosryhmien foorumin tekemien linjausten perusteella.

- (j) **Komissio ehdottaa**, että perustetaan pysyvä, useista sidosryhmistä koostuva tieto- ja viestintäteknikan standardointipolitiikkaa käsittelevä foorumi (foorumin kokoonpano on laajempi kuin aiemmin neuvoston päätöksellä 87/95/ETY perustetussa standardointiryhmässä, jossa on jäsenvaltioiden

edustajat). Foorumi antaa komissiolle neuvoja kaikissa kysymyksissä, jotka liittyvät EU:n tieto- ja viestintätekniiikan standardointipolitiikkaan ja sen toimivaan täytäntöönpanoon.

- (k) **Komissio ehdottaa**, että eurooppalaisia standardointielimiä sekä tietotekniikan standardeja laativia muita organisaatioita kehoitetaan tarkastelemaan uudelleen nykyisen ICTSB-yhteistyöelimen toimintaa ja kokoonpanoa, jotta sitä voitaisiin tehostaa.

3. JATKOTOIMET

Tämän valkoisen kirjan myötä komissio pyytää kaikkia intressitahoja lähettämään kommentteja varsinkin ehdotetuista jatkotoimista. Kuten edellä olevissa luvuissa selostetaan, ehdotukset painottuvat muihin kuin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin sekä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka voidaan toteuttaa saattamalla neuvoston päätös 87/95/ETY ajan tasalle.

Hiljattain on käynnistetty myös laaja-alainen hanke, jossa tarkastellaan nykyistä eurooppalaista standardointijärjestelmää. Komissio on antanut riippumattomalle asiantuntijapaneelille tehtäväksi laatia keskeisiä suosituksia eurooppalaisen standardointijärjestelmän kokonaistarkistusta varten vuoden 2009 loppuun mennessä. Tässä valkoisessa kirjassa esitetyt tieto- ja viestintätekniiikan standardointipolitiikkaa koskevat ehdotukset otetaan huomioon asiantuntijapaneelin työssä.

Meneillään olevan poliittisen kokonaisarviointin tulosten ja tällä valkoisella kirjalla käynnistetyn julkisen kuulemisen perusteella komissio aikoo vuonna 2010 esittää mahdollisesti tarvittavat poliittiset ja lainsäädännölliset ehdotukset.

Komissio pyytää kommentoimaan tätä valkoista kirjaa ja varsinkin siinä olevia kehystettyjä ehdotuksia. Kommentteja voi lähettää 15. syyskuuta 2009 mennessä mieluiten ”Sinun äänesi Euroopassa” -sivuston kautta http://ec.europa.eu/yourvoice/consultations/index_fi.htm#open

tai sähköpostitse osoitteeseen

ENTR-ICT-STANDARDISATION@ec.europa.eu

tai postitse osoitteeseen

Modernising ICT Standardisation Policy in the EU: the Way Forward (ENTR/D/4)

European Commission – BREY 6/60

B-1049 Brussels.

Kommentteihin olisi merkittävä organisaation nimi ja luonne, paitsi jos vastaaja on yksityishenkilö. Yritysten olisi liitettävä vastauksiinsa yksityiskohtaiset tiedot koosta (työntekijöiden lukumäärä) ja ilmoitettava, ovatko ne ensisijaisesti tieto- ja viestintätekniiikan tuotteiden toimittajia, tieto- ja viestintätekniiikan palvelujen toimittajia vai tieto- ja viestintätekniiikan tuotteiden tai palvelujen käyttäjiä.

Yritys- ja teollisuustoiminnan pääosasto julkaisee lähetetyt kommentit internetissä (http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/standards/ict_index_en.htm). Ennen vastaamista kannattaa lukea tähän kyselyyn sovellettavat tietosuojaperiaatteet. Niistä käy ilmi, miten henkilötietoja ja annettua palautetta käsitellään. Ammatillisia järjestöjä kehoitetaan rekisteröitymään komission edunvalvojen rekisteriin

[\(http://ec.europa.eu/transparency/regrin/\)](http://ec.europa.eu/transparency/regrin/). Rekisteri perustettiin Euroopan avoimuusaloitteen puitteissa, ja sen tarkoituksena on antaa komissiolle ja suurelle yleisölle tietoa edunvalvojien tavoitteista, rahoituksesta ja rakenteista.